

Dravska dolina

Matija Munda, prost v Dravogradu:

Iz zgodovine Dravograda

Dravograd je bil že v dobi stare Avstrije pomemben trg, najvzhodnejši v takratni koroški deželi. Njegovo trgovsko zaledje je na eni strani tvorila Labotska dolina s št. Pavlom, št. Andražem, nekdanjim sedežem Lavantinske škofije, in Wolfsbergom, katerega z Dravogradom veže cestna in železniška zveza, na drugi strani pa Mežiška dolina in železniška zveza čez Pliberk v Celovec, s sedežem škofije, h kateri sta do prevrata spadala tudi Dravograd in Mežiška dolina. Po koroškem plebiscitu in končni določitvi meje je Dravograd osamel. Bližnja meja mu je prerezala dovodne in odvodne žile, treba je bilo dobrih deset let, preden je navezal življenjske stike z bivšimi štajerskimi kraji proti Mariboru po Dravski dolini in proti Slovenjmu Gradcu in Celju po Mislinjski in Savinjski dolini in se tako preroyal in utrjen priključil svobodni Sloveniji, za katero predstavlja danes branik, ki čuva nad našo severno mejo. S priselitvijo vseh važnejših upravnih uradov, zlasti okrajnega načelstva in davkarije, je v zadnjih letih postal Dravograd res središče dravograjskega okraja in si tako zagotovil razvoj za bodočnost.

Kakor ugotavlja Mravljak v svojem zgodovinskem opisu Dravograda, beremo prvič v zgodovini ime Dravograd — Traberk že leta 1161. V tem času so bili gospodarji dravograjskega okoliša graščaki Dravograjski ali Trušenjski, ki so si na griču nad sedanjim Dravogradom sezidali svoje gradove, katerih razvaline so še danes vidne. G. dr. Sušnik je odlomek te grajske zgodovine opisal v lepi romanci o koroški roži Adelajdi — romanca je izšla v božični prilogi »Slov. gospodarja« leta 1938.; g. Anton Brumen jo je celo dramatisiral in so jo zadnji čas že igrali na nekaterih slovenskih odrih — ki je, preoblečena v meniha, rešila svojega ljubljenelega sooproga iz turške sužnosti. Pod temi gradovi se je počasi začel razvijati trg Dravograd, zlasti po letu 1150., ko je Ortolf Trušenjski s pomočjo podložnih tlačanov začel zidati dravograjske gradove. Naselbina pod gradom se

že leta 1180. imenuje kot trg. Omenja se tudi že most čez Dravo pod gradom, pri katerem se je pobirala za graščaka mostnina, katere so bili oproščeni samo gospodje iz šentpavelskega samostana. Promet je že takrat moral biti prav živahen, saj so bili dani vsi pogoji za to: edini večji kraj ob deželni meji, ležeč ob podravski cesti s prehodom v Mežiško, Mislinjsko in Labotsko dolino. Tako se je skozi ves srednji in novi vek razvijal in rastele Dravograd s trškimi pravicami in s trškimi rihtarjem na čelu, podložen cerkvi in graščini, vse do leta 1849., ko so z novim občinskim zakonom bile ustanovljene svobodne občine s samostojnim delokrogom. Danes družijo velika dravograjska občina skupaj pet župnij: Dravograd, Ojstrico, Črneče, Libeliče in št. Peter na Kronski gori, tako da je trg sam zadostno povezan s svojo okolico.

Tudi v cerkveno-upravnem pogledu ima Dravograd svojo lepo zgodovino za seboj. Že leta 1170. je grof Kolon Trušenjski v razvijajoči se naselbini pod gradovi sezidal cerkvico, posvečeno sv. Vidu. Cerkev stoji še danes sredi trga Dravograd, sedaj kot podružnica, in predstavlja tako enega najstarejših stavbarskih spomenikov. Henrik, graščak dravograjski, je pa leta 1237. dosegel pri solnograškem nadškofu, da se je sedež prvotne župnije, ki se je raztezala od Rude na Koroškem pa do št. Ožbalta ob Dravi, prenesel iz Labota v Dravograd. Zadevna listina je bila izdana 8. marca 1237. (Leta 1937. smo obhajali 700 letnico ustanovitve dravograjske župnije.) Dravograjski gospodje so novo župnijo tudi primerno dotirali, tako da je moglo od dohodkov živeti šest nadarbinarjev-duhovnikov. Istim je prepustil graščak tudi svojo hišo v trgu, sedanjo Pirtovšekovo hišo, ki nosi na pročelju še danes lepo fresko presvete Trojice. Istočasno je nadškof povzdignil novo ustanovljeno župnijo v proštijo in določil, da biva in deluje tukaj kapitelj šestih duhovnikov-kanonikov, ki naj oskrbujejo dušno pastirstvo v vsej obsežni župniji. Prvi član kapiteljna je bil proštov vikar, drugi kanoniki pa so bili obenem župniki sedanjih sosednjih župnij, eden v Labotu, drugi na Ojstrici, tretji na Muti, četrti v Marenbergu, peti pa doma. Ostala organizacija ka-

piteljna nam je neznana. Kapitelj je obstajal v Dravogradu nekako do 17. stoletja, ko je proštov namestnik dekan Obser postal privrženec luteranstva. Zgodovinar Hohenauer celo trdi, da je bil kapitelj sekulariziran leta 1620., ker se je javno priznaval k novi veri. Z ustanovitvijo sosednjih samostojnih župnij je kapitelj izgubil tudi svoj pomen. Danes je od nekdanjega kapiteljna ostal prošt sam z dvema sistemiziranimi kaplanskima mestoma, ki pa sta trenutno obe nezasedeni.

Prošt sam običajno niti ni stanoval v Dravogradu, ampak je imel svoj sedež v št. Janžu na Mostiču (Brückl) na Koroškem. Prav redko je prihajal v Dravograd, saj je tukaj opravljal njegove dolžnosti njegov namestnik-dekan kot šef kapiteljna. Celu proštiji vtelesene župnije je podeljeval dekan s kapiteljnom. Šele po razpustu kapiteljna so dravograjski prošti stalno stanovali v Dravogradu. Samo šest poslednjih je v Dravogradu pokopanih, po rodu sami koroški Slovenci.

Sedanja proštijaska cerkev v Dravogradu, posvečena sv. Janezu apostolu in evangelistu, je za 150 let mlajša od prvotne župnijske, sedaj podružnice sv. Vida v trgu. Sedanja proštijaska cerkev se prvič imenuje leta 1336. Najbrž je približno v tem času bilo pozidano tudi poslopje sedanje proštije.

Od ustanovitve leta 1237. pa do leta 1859. je bila dravograjska župnija sestavni del lavantinske škofije. Tega leta je bila dodeljena krški škofiji v Celovec, od leta 1919. pa spada spet pod lavantinsko škofijo. Po prevratu je bil nekaj časa v Dravogradu celo generalni vikariat za vse iz krške škofije Jugoslaviji pripadle koroške župnije.

In rod, ki biva tod, je v duši čvrst in zdrav, a krvavo potreben narodnih buditeljev, vzgojiteljev in vodnikov, predvsem duhovnikov in učiteljev, ki bodo z nacionalno vzgojo še bolj razredčili one zapeljane, ki izven svobodne Jugoslavije iščejo svojo objubljeno deželo, ta narod vsaj z mlajšo generacijo, ki sedaj prihaja v življenje, moralno in versko tako dvignili, da bo iz Dravske doline izginilo »das einfache Christentum«, ga prosvetno vzgojili, da bo vzljubil knjigo in slovenski časopis, in z denarjem, ki mu ga prinaša gozd, znal gospodariti v korist svojega doma in svoje družine.

Gospod, ta rod zasluži, da mu daš pomlad veselo.

PODLISTEK

Januš Golec:

Odločilne občinske volitve

Ban dr. Marko Natlačen je počastil pred dvema letoma kmečki tabor na Remšniku v marenberškem okraju ob severni meji. Gosp. ban je nagovoril obmejne Slovence ob tej priliki pomenljivo in je pohvalil zlasti Remšničane, kar se tiče njihove neustrašene zavednosti že v hudih časih pod rajno Avstrijo. Zavedni Remšničani so vzdržali ter odbili svojčas vse navale »Südmarke« ter »Schulvereina« in jih nista mogla podjarmiti in ponemčevati ponemčevalno nasilje ter prefriganost.

V zadnjih resnih časih zaslužijo še živeči remšniški obmejni borci, da se zabeleži in ohrani poznejšim rodovom v spomin one v narodnem oziru odločilne občinske volitve decembra leta 1911., katere so za vedno zajezile val nemštva.

Ponemčevalno delo

Iz predvojnih let je znana poleg št. Ilja s Slovenskimi goricami tudi Dravska dolina, katero so obdelovali Nemci z vsemi silami, da bi jo ponemčili. Po raznih postojankah so stavili sulferajnske šole. Kjer ni šlo z usiljenjem nemščine po šolah, tamkaj so kupovali od zadolženih kmetov hribovska posestva, katera so nazivali houbе. Na hubah so imeli svoje majerje in ti so bili priganjači za nemškutarske tabore.

Na Remšniku n. pr. ni šlo s sulferajnsko šolo, ker ne bi dali domačini dovoljnega števila otrok v ponemčevalnico. Nemci in nemškutarji so pač kupovali pod roko in na dražbah posestva in na ta način so se skušali za vsako ceno vtihotapiti v občino. Nemškutarski občinski zastop bi bil dovolil brez vsega sulferajnsko šolo in po par letih bi bila padla v nenasitno germansko žrelo poleg Sv. Primoža nad Muto najbolj zanesljiva slovenska trdnjava — Remšnik.

Hvala Bogu se to ni zgodilo, ker je odločnost Remšničanov Marenberžanom zaprla vrata v občino in so opustili po odločilnem porazu pri občinskih volitvah leta 1911. vse nadaljnje napadalne poskuse.

Kako je prišlo do sijajne slovenske zmage, naj pojasnijo naslednje vrste.

Razmere pred volitvami

Pisec naslednjega spomina iz narodnih bojev je bil tri leta pred izbruhom svetovne vojne mlad kaplan na Remšniku, kjer je bil za župnika poznejši in danes že upokojeni zavrečki g. dekan Anton Podvinski, kateri preživlja zasluženi pokoj na Gorenjskem.

Že davno blagopokojni remšniški g. župnik Jurij Žmave in Podvinski sta v tej župniji tako populila nemškutarski plevel, da je ostala velika občina odločno slovenska, dasi je bila okrog in okrog obdana od nemškutarskih občinskih zastopov. Vsem pritiskom kljubujoči narodni otok je bil trn v peti premožnim nemškim in nemškutarskim Marenberžanom. Od-

pirali so skozi leta svoje listnice ter mošnje, izmetali so poleg tega še toliko Südmarkinega denarja, da so pri občinskih volitvah leta 1911. računali s prav sigurno zmago v vseh treh razredih po tedaj veljavnem volilnem redu za občine.

G. Podvinski se je zavedal, da bo padla občina, pride nemška šola in za to nemške pridige itd. Ako bi se bil lotil agitacije po časopisju, bi bil izgubljen. V tistih letih borni hribovski narod ni bil bogve kaj naročen na tednike. Za primer pa, da bi bil prinesel »Slov. gospodar« le eno opozorilo, naj se pokažejo Remšničani tudi pri teh volitvah neomajni hrasti, bi bili Marenberžani nastlali vso župnijo z vsemi grožnjami ter lažmi, katere bi bile tiskane z debelimi črkami.

Vsaka tiskana agitacija od slovenske strani bi bila razkrila zanimanje za volilni boj in s tem bi že bila zasigurana zmaga Nemcem, kateri bi se ne bili plašili nobenega nasilja, ker je bila oblast itak na njihovi strani.

V poštev je prišla edino le ustna agitacija od volilca do volilca, tako zaupno, da bi zanj Marenberg sploh ne zvedel.

Pri tej najbolj preprosti agitaciji sem prišel v poštev samo jaz, ki sem bil tedaj gibčnih nog; medtem ko je g. župnika privijal posebno v zimskem času protin in niti prav hoditi ni mogel.

Sneg dobrodošel obema taboroma

Občinske volitve na Remšniku so bile razpisane za december 1911.